

Jak rozvíjet kompetenci k podnikavosti

Koordinátoři, pedagogové, žáci i studenti se mohou opřít o detailní podpurný metodický materiál z produkce brněnské Lipky, Jihomoravského inovačního centra (JIC) a Regionální rady podnikavosti *Vývojové kontinuum klíčové kompetence k podnikavosti*.

Proč je vůbec dobré rozvíjet u žáků kompetenci k podnikavosti?

Cílem výchovy k podnikavosti je rozvoj kompetencí potřebných pro udržitelný aktivní život absolventa školy v rychle se měnících podmínkách občanského, profesního a osobního života.

„Kompetenci k podnikavosti se podle Evropského referenčního rámce rozumí schopnost využívat příležitosti a nápady a vytvářet z nich hodnoty pro ostatní. Její podstatou je tvořivost, kritické myšlení a řešení problémů, iniciativa a vytrvalost a schopnost spolupracovat s ostatními s cílem plánovat a řídit projekty, které mají kulturní, společenskou nebo komerční hodnotu.“

Výchova k podnikavosti propojuje vzdělávání s praktickým životem, odstraňuje hranice mezi vzděláváním, prací a aktivním občanstvím; trénuje do-

vednosti obecné, uplatnitelné průřezově napříč všemi obory (také nazývané soft skills) – sociální a komunikativní dovednosti, dovednosti řešit problémy, stanovit si cíle, přijímat roli a spolupracovat v týmu lidí, přehodnocovat zvolené postupy; pěstuje povědomí o vlastních silných a slabých stránkách, posiluje vůli a odvahu zdravě riskovat, motivuje k sebedůvěře, případně i k sebezaměstnávání, inspiruje k touze motivovat ostatní a oceňovat jejich myšlenky aj. Výchova k podnikavosti staví na etických zásadách, na odpovědnosti jedince za dopady vlastního jednání, vede žáky k předvídaní důsledků svého chování, sociální ohleduplnosti, spravedlnosti a soucitu. Výchova k podnikavosti je předpokladem profesního uplatnění absolventa, jeho aktivního zapojení do života společnosti i snadnějšího zvládnutí osobního a rodinného života.

Nápady a příležitosti

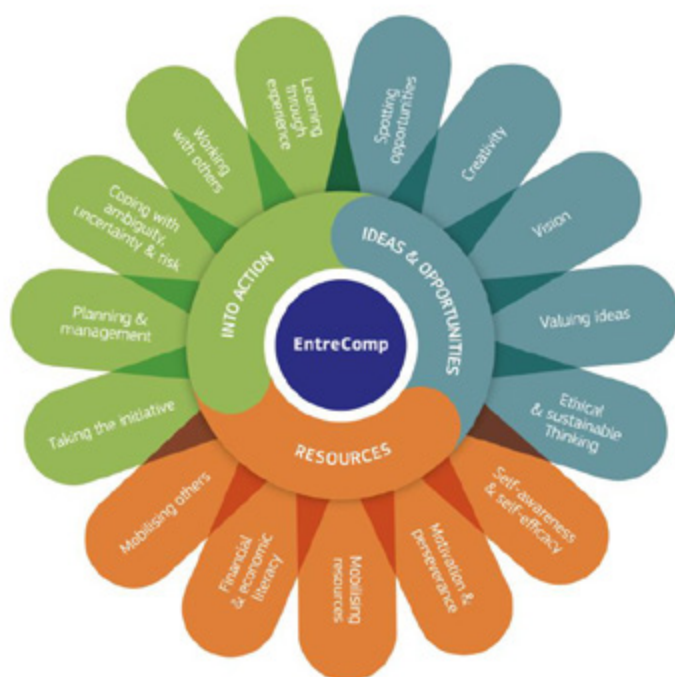
Na příkladu první oblasti, která patří do struktury kompetence k podnikavosti, tj. nápady a příležitosti (v obrázku modrá třetina) vidíte jádrový obsah vývojového kontinua:

Vymezení oblasti:

Obsahový okruh rozvíjí vidění a vyhledávání potřeb, dílčích problémů, příležitostí a výzev, propojuje je a vytváří nové příležitosti pro nové hodnoty. Podporuje kreativitu, tvořivost, vizualizaci scénářů, vyhodnocování nápadů, etiku a udržitelnost záměrů.

Struktura oblasti:

Vidění a vyhledávání příležitostí, Tvořivost – kreativita, Vize, Zhodnocení nápadů, Etické a udržitelné myšlení



První oblast: NÁPADY A PŘÍLEŽITOSTI

- Vidění a vyhledávání příležitostí
- Tvořivost – kreativita
- Vize
- Zhodnocení nápadů
- Etické a udržitelné myšlení

Druhá oblast: ZDROJE

- Vědomí vlastních kvalit a efektivnosti
- Motivace a vytrvalost
- Mobilizace zdrojů
- Finanční a ekonomická gramotnost
- Mobilizace ostatních

Třetí oblast: DO AKCE

- Přebírání iniciativy
- Plánování a management
- Vyrovnávání se s nejistotou, nejednoznačností a rizikem
- Spolupráce s ostatními
- Učení se skrze zkušenost

Jak oblast rozvíjet:

nástroje a aktivity doporučené koordinátory podnikavosti a pedagogy:

- badatelsky orientovaná výuka
- odborníci z praxe (mentori)
- projekty a projektové dny
- stínování ve firmách a organizacích
- exkurze
- aktivita z učitele na žáka, např. žáci učí žáky
- soutěže
- spolupráce s komunitou a místní samosprávou
- spolupráce ZŠ a SŠ
- odborné a zájmové kroužky mezi ZŠ a SŠ (spolupráce)
- portfolia žáků, mj. s vlastními podnikatelskými nápady
- práce se silnými a slabými stránkami
- práce s nápadem (generování, Design Thinking)
- brainwriting, brainstorming – „každý nápad se cení, může se vyzkoušet“
- sociální a environmentální projekty
- mapování
- E-U-R třífazový model učení – vím, chci vědět, dozvěděl jsem se
- kladení otázek, které podporují myšlení a učení
- individuální a individualizované formy výuky

Následuje přehled čtyř úrovních zdatnosti žáka, který vidíte na následující stránce. Obdobně jako „Nápady a příležitosti“ jsou rozpracované oblasti „Zdroje“ a „Do akce“.

Vývojové kontinuum klíčové kompetence k podnikavosti v rámci projektu KaPoDaV – Podpora kariérového poradenství, podnikavosti pro udržitelný rozvoj a dalšího vzdělávání v Jihomoravském kraji – připravily metodičky podnikavosti Dáša Zouharová a Kateřina Borovinová z Lipky ve spolupráci s koordinátory podnikavosti, Regionální radou podnikavosti a tematickou skupinou Krajského akčního plánu rozvoje vzdělávání v Jihomoravském kraji na podporu podnikavosti, iniciativy a kreativity. Na projektu spolupracovala řada dalších organizací, institucí a škol, kde se projekt přímo realizoval a postupy ověřovaly.

Kompletní Vývojové kontinuum klíčové kompetence k podnikavosti a řadu dalších materiálů najdete na:

www.lipka.cz/podnikavost ■

Ukázku vybrala a upravila redakce Bedníku

ÚROVNĚ ZDATNOSTI ŽÁKA²

	ZÁKLADNÍ	STŘEDNÍ	POKROČILÁ	EXPERTNÍ
A. Podle míry samostatnosti	Žák se spoléhá na podporu od ostatních.	Žák přijímá nezávislost.	Žák přijímá odpovědnost.	Žák uskutečňuje přeměny, inovace a růst.
B. Podle míry myšlení a osvojených dovedností	Objevuje (nachází, pojmenovává), probádává (rozeznává, rozlišuje).	Experimentuje, troufá si, (rozhoduje se, zahajuje).	Zdokonaluje (zpochybňuje a posouvá), upevňuje, realizuje.	Rozvíjí (maximalizuje využití v konkrétním oboru, propojuje více oborů), přetváří (navrhuje, realizuje inovace).
Předpokládané cílové skupiny žáků³	1. stupeň ZŠ; praktická škola	2. stupeň ZŠ; nižší GY; SOU – obory kategorie E	Vyšší GY; SOŠ a SOU; VOŠ	Žáci s osobní profilací a mimořádné nadání

VIDĚNÍ A VYHLEDÁVÁNÍ PŘÍLEŽITOSTÍ⁴

TVOŘIVOST – KREATIVITA

VIZE

ZHDNOCENÍ NÁPADŮ

ETICKÉ A UDRŽITELNÉ MYŠLENÍ

DÍLČÍ KOMPETENCE			
Základní úroveň	Střední úroveň	Pokročilá úroveň	Expertní úroveň
Objevuje příležitosti a výzvy, jak pomocí, jak spolupracovat – ve třídě, ve škole, v rodině. Rozkrývá potřeby spolužáků nebo členů rodiny, okolí. Uvádí příklady skupin, které měly prospěch z vyřešení konkrétního problému.	Vysvětlí, co dělá příležitostí příležitosti. Rozpoznává příležitosti pro řešení problému. Je si vědom, že různé skupiny mají různé potřeby. Identifikuje a aktivně vyhledává své osobní příležitosti a výzvy, rozhoduje se, má odvahu zdravě riskovat, experimentovat – získává první praktické zkušenosti s řešením problému.	Má zkušenosti s analytickými přístupy k rozebrání situace (např. na trhu práce, v komunitě, v rodině) či ke zpochybnění zažitě praxe, k využívání příležitosti pro vytvoření hodnoty kulturní, sociální, environmentální, finanční (dále jen hodnota). Hledá a nachází příležitosti a výzvy – navrhuje opatření, usiluje o jejich realizaci.	Používá svou fantazii a schopnosti k vidění příležitostí pro tvoření hodnoty kulturní, sociální, environmentální, finanční. Rychle analyzuje situaci uvnitř rodiny, komunity, společnosti, organizace. Vyhledává signály pro změny, předvídá budoucí potřeby – výzvy rozvíjí, opatření realizuje.
Zvídavě nahlíží na problémy, které mají více řešení. Sám nebo ve skupině hledá nejuhodnější řešení. Má představu o vhodných podmínkách pro svoji tvořivost a snaží se je vytvořit. Má povědomí o základních postupech, jak nastartovat svoji kreativitu, jak ji usměrnit a jak ji efektivně využít. Identifikuje kompetence potřebné k realizaci řešení. Uvědomuje si jednotlivé fáze a konkrétní kroky tvořivého procesu; navrhuje jednoduchý plán. Svůj nápad dokáže popsat nebo vyjádřit vizuálně.	K řešení problémů navrhuje efektivní metody a vlastní postupy, troufá si zdravě riskovat, experimentuje. Nápad rozvíjí samostatně, také jako součást týmu. Vyhodnocuje navržené postupy, zda jsou reálné. Posuzuje svoje kompetence. Používá pokročilé postupy pro efektivní využívání a usměrnění vlastní kreativity. Svoji kreativitu zasazuje do časového rámce. Prezentuje výsledky kreativní činnosti.	Je zvědavý, aktivně vyhledává nová inovativní řešení problémů, kterými se dá v praxi zdokonalit proces vytváření hodnoty. Kombinuje znalosti, nápady, volí lepší řešení napříč různými oblastmi, experimentuje. Systematicky zaznamenává své nápady, řešení a zdroje inspirace pro další použití. Umí rozvíjet kreativní nápady v týmu.	Rozvíjí několik příležitostí, nápadů, včetně lepších řešení pro vytvoření hodnoty. Poznává a rozvíjí inovativní přístupy, experimentuje s nimi. Zahajuje, vyvíjí, vede a dokončuje kreativní projekt(y). Identifikuje talenty u ostatních a dokáže sestavit a vést funkční kreativní tým. Inspiruje další osoby.
Přemýšlí o své budoucnosti, vytváří jednoduché budoucí scénáře pro své okolí (třidu, rodinu, krajinu aj.). Poznává profese a povolání.	Vysvětlí, co je vize a co je jejím účelem/smyslem – konkrétní nápady převádí do reálné akce, směřující k dosažení vize – ve školním prostředí, v rodině aj. Seznamuje se s odborníky z praxe.	Vizi budoucnosti vnímá jako nezbytný krok pro přetvoření nápadů v reálné akce. Cílevědomě a zodpovědně rozhoduje o svém dalším vzdělávání a budoucí profesi, s ohledem na své potřeby.	Při práci směřuje ke své nebo týmové vizi budoucnosti. Vizualizuje budoucí scénáře, které nasměrují úsilí a akce; porovnává různé budoucí scénáře, vzbuzuje nadšení a pocit sounáležitosti kolem přesvědčivé vize.
Uvede příklady dobré praxe vytvořené organizacemi, firmami, komunitou. Uvede příklady, které mají hodnotu pro žáka i pro ostatní.	Rozpozná hodnotu sociální, kulturní, environmentální, ekonomickou. Posuzuje přínos jím navržených aktivit z různých úhlů pohledu, rozhoduje se pro realizaci nejuhodnější z nich.	Analyzuje nápad – má osvojené kritické myšlení. Zjišťuje, zda má nápad hodnotu. Sdílí smysluplné nápady.	Nápady a příležitosti využívá v maximální míře. Hodnotu nového nápadu posuzuje z úhlu pohledu různých zúčastněných stran.
Rozliší a pojmenuje hodnoty pro sebe i pro společnost, uvědomuje si, za co by měl být zodpovědný. S podporou popíše vliv svých skutků na svět kolem sebe – osoby i životní prostředí.	Uvědomuje si pozitivní i negativní dopady činností na cílovou skupinu, prostředí, přírodu. Při různých činnostech dbá na předvídání rizika, snaží se omezit negativní dopady.	Chová se eticky, přemýšlí a jedná zodpovědně s ohledem na udržitelnost, vyhodnocuje dopad svého jednání, uvědomuje si spoluzodpovědnost za stav svého okolí, přírody a společnosti.	Vyhodnocuje následky a dopady nápadů, příležitostí a činů na cílovou komunitu, trh, společnost a životní prostředí. Aktivně přispívá k využívání odpovědných metod a postojů, k předcházení negativním dopadům.